

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 16: Palinodia

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

A id est, quidam ex iis, qui aderant, Mandricida nomine, dixit Laconico sermone: si tu quidem Deus es, non metuiamus, ne quid abs te incommodi nobis accidat: non enim te iniuria afficimus: si homo es, existet etiam aliquis alius te melior. quam quidem emendationem cum ego olim Amiotto viro doctissimo, qui nuper Plutarchi vitas in sermonem Gallicum vertit, exposuissem, ita probavit, ut eam secutus sit.

QVEM TV, CERVVS VTI] quem tu non aliter fugies, quam lupum cervus. εἰκὼν. Aristoteles cervum in timidis animantibus numerat. Tum Homerus timidos homines, & fugaces, cum cervis comparare solet. ἰλ. χ. οἳ οἱ μὲν κτ' ἄστυ περὺ ζῶτες ἠὲ τε νεβροί, &c. & Achilles Agamemnonem in iurgio dicit cervi cor habere. notus est versus ille Οἰροβαρῆς, κινῶς ὄμματ' ἔχων, κραδίη δ' ἐλάφω. infra Od. 4. lib. 4. Cervi luporum prada rapacium Sectamur vltro, quos opimus Fallere, & effugere est triumphus.

SVBLIMI FVGIES MOLLIS ANHELITV] sublimem anhelitum accipio, eum, qui multo extrinsecus hausto aere, & ita dilatatis, & diductis pulmonibus expiratur, & qui ex alto, imoque pectore ducitur: quod accidere solet in magno corporis labore, & longo cursu, vel grauiore aliqua animi cura. Virg. Georg. 3. Tum vero ardentis oculi, atque attractus ab alto Spiritus.

NON HOC POLLICITVS TVÆ.] Helena multa enim de te magnifice prædicaras. quod quidem ei exprobat Helena ἰλιάδ. γ. his verbis, ἢ μὲν δὴ σπῖρ' εὐχέο, &c. vel dic pollicitus κτ' πὸ σιαπώμενον. tuæ dixit, ut Od. xxv. Me tuo longas perennante nocteis. &c.

IRACVNDÀ DIEM PROFERET] diuturna illa & pæne implacabilis Achilles ira bellum Troianum producet, Troiæq; expugnationem, & euersionem morabitur, ac retardabit. Home. principio Iliad. Μῆνιν ἄειθε θεὰ Πηλεΐδω Χίλιος.

POST CERTAS HIEMES.] post annos novem: anno decimo. quod item Chalcas auguratus fuerat ex passerum numero.

PALINODIA.

Ode 16.

Veniam petit à puella, quam iam-bis læserat.

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumq; voles,
modum

Pones iambis, siue flamma,
Siue mari libet Adriano.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius.
Non Liber aequè: non acuta
Sic geminant Corybantes æra

Tristes ut ira: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sæuus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Ira Thyesten exitio graui
Strauere: & altis urbibus vltimæ
Stetere causa, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem: me quoq; pectoris
Tentaui in dulci iuuenta

Feruar, & in celereis iambos
Misit furentem. nunc ego mitibus
Mutare quero tristia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animùmque reddas.

QVEM CRIMINOSIS CVMQVE] quemcumque. sic epist. 1. ad Mæcenat. Quo me cumq; rapit tempestas, &c. & sup. Od. ix. Quem fors dierum cumque dabit.

PONES IAMBIS] sic loquitur Od. xv. lib. 3. Vxor pauperis Ibici Tandem nequitia pone modum tue. sic enim legitur in nonnullis membranarum scriptis, ubi libri vulg. habent. sige modum.

IAMBIS] quos in tel scriptis, & edidi.
NON DINDYMENE] Cum studeat Horatius puellam offensam versibus maledicis, sibi placare: primum permittit ei, ut versus de medio tollat, siue exurere velit, siue in mare deijcere: Deinde quia vult videri iratus scripsisse, ostendit quanta sit iræ vis, quippe quæ vehementius commoueat hominum animos, quam Cybele, Apollo, Liber mentem sacerdotum: inter fratres implacabileis inimicitias concitet, urbeis funditus euertat. Postremò fatetur se ira impulsus versus olim iambicos scripsisse, cum iuuenis esset: sed nunc ætatis maturitate mitigatum esse.

DINDYMENE] Cybele, Rhea. Dindymene autem à Dindymis, monte Phrygiæ: ut Berecynthia à Berecyntho, Pessinuntia à Pessinunte. Bonam Deam Romani appellabant, cuius sacra oculis viri ne imprudentis quidem aspici fas erat. vide Catulli Galliambum.

ADYTIS] remotis & occultis templi, ut interpretatur Cæf. lib. 3. de bello ciuili, his verbis. Pergamique in occultis ac remotis templi, quò præter sacerdotes adire fas non est, quæ Græci ἄδυτα appellant, tympana sonnerunt. Sic autem restitui hunc locum

A locum apud Casarem, vbi libri vulgati habent *ac remotis templis adyton* (inquit Helych.) ἀπὸ κρυφῶν μέρους τοῦ ἱεροῦ. Id est, adytum, est spelunca, aut intima, & abstrusa pars templi.

MENSTEM SACERDOTVM] sic Virgil. *Æn.* vi. mentem Sybillæ ab Apolline concitatam describit. *Non comæ mansere comæ, sed pectus anhelum, Et rabie fera corda tument,* &c. M. Tull. hanc concitationem mentis à quadam vi & potestate terræ effici solitam esse putat. sic enim scribit de diuinat. lib. i. *Potest autem vis illa terræ, quæ mentem Pythiæ diuino afflatu concitabat, euanuisse vestitate.*

INCOLA PYTHIVS] interpret Pindari, Pythia scribit à loco esse appellata: loco autem nomen fuisse Pythô. Iam Pythô tradit interpretes Homeri fuisse urbem Phocidis. Hom. *Ὀδυσσ.* θ. Πυθῶν ἐν ἠθαδίῃ ὅθ' ὑπέρβη λάϊνον ἕδον Χρησόμενος. Idem *ἰλ.* i. Οὐδ' ὅσα λάϊνος οὐδὸς ἀφ' ἡπείρου ἐν τῷ εἴργει Φοίβη Ἀπόλλωνος Πυθῶν ἐνὶ πετρῆεσσι: id est, neque quàm multa faxeum limen, seu solum Phœbi oracula reddentis continet in vrbe Pythone lapidosa. Incola igitur Pythius intelligitur Apollo, quod Pythô, vel Pythôna incolit urbem sibi sacram. Est autem dicta vel ἀπὸ τοῦ πυθάνεσσι, quod est sciscitari, querere: vel ab eo, quod oraculi custos draco ab Apolline sagittis confixus ibidem computruerit, quod Græci dicunt *πύθεισσι*. lege quæ scripsimus ad illum locum, *qui Pythia cantat*, in epistola de arte poet. ad Pisones.

NON LIBER ÆQVE] Iram Bacchi senserunt Pentheus & Lycurgus: sentiunt eius sacerdotes manades: experti sunt denique & Centauri. Virg. *Georg.* 2. *Bacchus & ad culpam causas dedit, ille furentis Centauros letho domuit, Rhœcumq;, Pholūmq;, Et magno Hylæum Lapythis cratera minātem.*

CORYBANTES] Corybantes, Rheæ sacerdotes ἀπὸ τοῦ κρύβειν dicti, propterea, quod cum Rheæ partum, partusque dolores Saturnum filios suos deuorare solitum celare vellet, eos ad eam rem ministros, & adiutores adhibebat: illi autem tympanorum pulsu, cymbalorum sonitu, cornuum, & tibiarum cantu partim Saturnum terrebant, partim Iouis vagientis, & Rheæ parturientis vocem auertebant. quod declarat & Callim. hymno in Iouem. Οὐλα δὲ κερύπετρε παρὰ πύρριν ὄρχησαντο Τεύχεα πεπλήγοντες, ἵνα κρόνος ἴσασιν ἠχὴν Ἀσπίδος εἰσαίτοι, καὶ μὴ σο κερύπετρε. Et Lucret. lib. 2. *Hic armata manus (Curetas nomine Graij Quos memorant Phrygios) inter se forte catenas Ludunt, in numerumque exsultant sanguine pleni, Terrificas capitum quantientes numine cristas, Dictæos referunt Curetas: qui Iouis illum Vagitum in Creta quondam occulta seferuntur, Cum pueri circum puerum pernice chorea Armati in numerum starent: pernice chorea Armati in numerum pulsarent eribus æra, Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus, Aeternumque daret matri sub pectore vulnus.* Lege & Strab. lib. 10. vbi multa de Curetibus, quos eisdem esse, atque Corybantas, ait. Idem Strabo eodem libro principium cuiusdam dithyrambi Pindari profert, in quo Pindarus ritus sacrorum Bacchi apud Græcos, & cetera ceremonias sacrorum matris Deorum, quæ fiunt apud Phryges, communione quadam om-

C nium rerum & similitudine inter se coniungere videtur: quod item facit Horat. *Od.* xvi. buius lib. *sana tene cum Berecynthio Cornu tympana,* sic Virgil. *Æn.* 3. *Hinc mater cultrix Cybeli, Corybantiæq; æra.* à Corybantibus manauit apud Græcos verbum *κορυβαντῶν*, quod valet Corybantum more insanire ac furere, diuino quodam spiritu afflari. Plato in *Symposio*: *Ἐξὸ γ' οὐδ' ὅ ἀνδρες εἰ μὴ ἐμμελλον κριμῆν δόξειν μεθύειν, εἰπον ὁμοῦσας ἀν' ὑμῶν οἷα δὴ πέποιθα αὐτὸς ἰσθὶ τῶν τῶν λόγων, καὶ πάρα ἐπὶ καὶ νῦν. ὅταν γὰρ ἀκούω, πολὺ μοι μᾶλλον, ἢ τῶν Κορυβαντῶντων, ἢ, τε καρδία πηδᾷ, καὶ δάκρυα ἐκχέεται ἰσθὶ τῶν λόγων τῶν τῶν.* id est, Ego igitur, viri, nisi vereretur ne valde ebrius viderer, dixissem vobis iuratus quomodo ab istius verbis affectus sim, atque etiam nunc afficiat. Cum enim audio, mihi multo magis, quàm Corybantum in morem insanientibus, & diuino quodam furore concitatis & cor salit, & lacrymæ excutiuntur vi verborum. & in *Iōne*: *καὶ οἱ μελοποιοὶ οἱ ἀγαθοὶ ὡσαύτως. ὡσαυτὸ οἱ Κορυβαντῶντες, ἕκ' ἐμφρονες ὄντες ὀρχοῦνται.* id est, & boni poetæ, qui me faciant, similiter, vt diuino furore afflari, cum sana mente non sint, saltant. & *ibid.* *ἔγερ τε Χίη, ἔδ' ἐπισημησάτω ὁμήρου λέγεις, ἀ λέγεις, ἀλλὰ θεία μοῖρα καὶ κατακωλύει. ὡσαυτὸ οἱ κορυβαντῶντες ἐκείνη μόνυ αἰδοῦνται τὸ μέλος ὀξέως ὅ αν' ἢ τῶ θεῶν, ἐξ' ὅτου ἀν' κατέχωνται.* id est, non enim arte, neque scientia de Homero loqueris, sed diuino quodam numine atque afflatu, quemadmodum qui diuino quodam furore sunt concitati, illud solum melos statim intelligunt, atq; arripiunt, quod sit eius dei, cuius spiritu afflari sint.

QVAS NEQVE NORICVS DETERRET ENSIS] significat, eum, qui iratus est, neq; ensis, neque vllum denique periculum, aut cruciatum extimescere. Itaque rectè Ennius iram principium insaniam esse dixit: & Pindarus *ὄλυμπ.* *εἰδ.* 3. *αἰ δὲ φρενῶν παρακαί παρέπλαξαν καὶ σφόν.* id est, mentis perturbationes, etiam sapientem à recta via deduxerunt. Et Eurip. in *Med.* *Θυμὸς δὲ κρίσων τῶν ἐμῶν βυλευμάτων. Ὁσαυτὸ μεγίστων αἵπος βροτοῖς κακῶν.* id est, ira autem meis consiliis potentior est: Quæ quidem hominibus magnorum malorum causas afferre solet. Noricus ensis à Noricis appellatus. sic *Od.* xvii. *epod.* *Modò ense pectus Norico recludere.*

FERTUR PROMETHEVS] Hæc de particulis vndique decerpitis, & defectis, hominique illi primo adiunctis, aptissimè & elegantissimè ab Horat. sunt excogitata. nullus enim alius horum auctor extat, quod sciam: nisi quis hæc ad fabulam illam Platoniam referat, quæ est in Protagora: vbi scribit, cum Epimetheus in fingendis animalibus rationis expertibus omneis naturæ facultates consumsisset, & ita cum genus humanum fingendum esset, nihil, vnde influeretur, atque ornaretur, superaret: Prometheum coactum esse sapientiam artificialem à Minerua, ignem à Vulcano suffurari: Mercurium postea Iouis mandatu iustitiam & pudorem hominibus impertisse vt ciuilem inter se societatem colere possent. huic igitur fabulæ hæc addit de suo Horatius. Ac fuit Prometheus Iapeti & Clymenæ filius, vt scribit Hesiodus in *Theogon.* vide sup. *Od.* i. ii. faciunt autem

F

A autem Prometheus poeta prouidum, sagacem, ac sapientem, idque à Theophrasto scriptum esse refert interpres Apollon. lib. 2. argonaut. itaque & nomen ἀπό τῆς προμαθεῖν, vel ἀπό τῆς προμθεῖν consecutus est: contra Epimetheum eius fratrem, imprudentem, atque insipientem, & malo demum accepto, atque ex rerum euentu, quid expediret, quid non, intelligentem.

PRINCIPI] primo sic Od. ult. lib. 3. *Princeps AEolium carmen ad Italos Deduxisse modos.* & Od. xvii. ciuld. *Qui Formiarum moenia dicitur Princeps, &c.* sic Cæsar lib. 1. de bello Gall. *cuius legationis Numcius, & Verodoctius principem locum obtinebant.* idem ibid. *ea pars princeps pœnas persoluit.* M. Tull. Accus. lib. 2. *Primum quod omnium nationum princeps Sicilia se ad amicitiam & fidem populi Rom. applicuit: prima omnium id quod ornamentum imperij est, prouincia est appellata.* & lib. 2. epist. ad Attic. *ego princeps in adiutoribus, ego secundus.*

LIMÓ] πηλώ. quomodo nati sint primi homines ex eorum sententia, quos hic sequitur Horatius, lege Diodorum Siculum lib. 1. & Lucret. lib. 5. & Hestod. interpretes non longè à principio. huc pertinet illud Varronis, Eumenid. *Empedocles natos homines ex terra ait, uti blitum.*

INSANI LEONIS] iracundi, rabidi. tralatio est à ratione præditis. Lucretius lib. 3. de leonibus: *Sed calidi plus est illis, quibus acria corda, Iracundaque mens facile effervescent in ira: Quo genere in primis vis est violenta leonum, Pectora qui fremitu rumpunt plerumque gementes, Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.*

STOMACHO] hinc stomachum facere, & stomachari dicunt Latini, pro eo, quod est, iram commouere, & irasci.

IRÆ THYESTEN] quamuis hæc sint omnibus nota ex tragicis poetis: tamen M. Tullium ad hunc locum explicandum adhibeamus. sic igitur ille Tuscul. 4. *Ira verò quamdiu perturbat animum, dubitationem insania non habet: cuius impulsu existit etiam inter fratres tale iurgium. Quis te homo Superauit unquam gentium impudentia? Quis autem malitia te? nosti que sequuntur. alternis enim versibus intorquentur inter fratres grauissima contumelia, ut facile appareat, Atrei filios esse, eius, qui meditatur pœnam in fratrem nouam, Maior mihi moles, maius miscendum malum, Quæ illius acerbum cor contundam, & comprimam. Que igitur hæc erunt moles? Audi Thyesten ipsum, impius Hortatur frater, ut meos malis miser Mandem natos: eorum apponit viscera. Quid est enim quò non progrediatur ira? eodem, quo furor, &c.* ubi vulgò mendosè legitur manderem. eadem ferè reperiuntur in tertio libro de orat. ad Q. fratrem.

VLTIMÆ STETERE CAUSÆ] vltimæ causæ sunt, quibus nullæ aliæ sunt propinquiores. verbum steterè autem significat eas esse certas, fixas, & pœne necessarias: vel vltimas causas eadem ratione dixit, qua supplicium vltimum, seu extremum dicimus, ut vltimas intelligamus causas, quæ exitum habeant, quæ non sint inanes. sic Liuius lib. 7. *ea vltima fuit causa, cum multa antè querimonia ultro citroque iactata essent, cur per fetiales rebus*

repetitis bellum Tiburti populo indiceretur.

IMPRIMERET QVE MYRIS] Caius iurifconsultus in pandectis iuris ciuilibis tit. de usufructu, ait Karthagini euerse aratrum impressum esse: ex eoque probare, & colligere solent iurifconsulti tum demum urbem aliquam esse desisse, atque interiisse, cum in ea aratrum circumductum sit. Ad hanc rem pertinet locus ille M. Tullij Philipp. 1. *ut vexillum tolles, ut aratrum circumduceres: cuius quidem vomere portam Capua pœne perstrinxisti, ut florentis Colonia territorium minueretur.*

INSOLENS.] victoria elatus. ut Od. 16. epod. *ossa Quirini (Nefas videre) dissipat insolens.* M. Tull. pro Marcell. *victoria natura est insolens & superba.*

COMPESCE MENTEM] Comprime animum. ut epist. ad Loll. lib. 1. *animum rege, qui nisi paret, Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catenâ.* Od. 14. lib. 2. *Tityóng, tristi Compescit vnda.*

ME QVOQVE PECTORIS] vitur excusatione ætatis, & perturbationis animi, quod in eam olim scripserit iambos.

NUNC EGO MITIBVS MUTARE] studeo tristem atque acerbam naturam meam lenire ac mitigare: studeo tristitia relinquere, mitia autem persequi, atque amplecti. hæc enim verbi mutare vis est interdum: ut Od. 19. huius libri. *Socraticam & domum Mutare lorice Iberis Pollicitus meliora tendis.* & epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *nec Otia diuitiis Arabum liberrima muto.* sic Sallust. *Nemo nisi victor pace bellum mutauit.* & Propert lib. 3. *Durus qui potuit lucro mutare puellam.* sic & verbû ἀλλάττειν apud Græcos nonnunquam. Eurip. in Hec. *μῶν δὲ Λοίαν, Εὐρώπης θεράπαιναν, ἀλλάξαι αἰδέα βαλάμης.* contra Od. 34. huius lib. *valet ima summis Mutare.* & Od. 1. epod. *Pecus ve Calabris ante sidus feruidum Lucana mutet pascuis.* sic Od. 12. lib. 2. *Num tu, qua tenuit diues Achemenes, Permutare velis crine Lycymnia?* & Od. 1. lib. 3. *Cur valle permutem Sabina Diuitias operosiores?* & Od. 9. epod. *Punico Lugubre mutauit sagum.* & Ode prox. *Velox amœnum saepe Lucretilem Mutat Lyceo Faunus.* sciendum est autem, veteres mutandi verbo vsos esse pro eo, quod est, emere aut vendere. ut Saty. 4. lib. 1. *Hic mutat merces surgente a sole ad eum, quo Vespertina tepet regio.* cui simile est illud Virgil. Pollione: *nec nautica pinus Mutabit merces: omnis feret omnia tellus.* & Georg. 3. *quamuis Milesia magno Vellerâ mutantur Tyrios incoctarubores.* & Horat. Serm. lib. 2. Saty. 7. *an hic peccat, sub noctem qui puer vnam Furtina mutat strigili:* id est, emit. sed illud, quod est in principio 1. lib. Georg. *vestro simunere tellus Chaoniam pingui glandem mutauit arista:* simile est huic loco Horatiano. Catullus quoque mutari, videtur dixisse pro emi, in Asinium: *crede Pollioni Fratri, qui tua furta vel talento Mutari velit.* Neque verò sit hoc temerè, veteres enim venditione & emtione non utebantur, sed permutatione: in qua res pro re, non pretium dabatur. qua de re lege Aristotelis lib. 5. de moribus, & pandectas iuris ciuilibis tit. de rerum permutatione. M. Tullius quoque (ut redeam ad id, quod initio dicebam) commutandi verbum in vtramque partem vsurpauit: ut pro Sextio,

A Sextio, *ut cum patria caritate constantia gloriam commutaret*: id est, ut patriæ caritati constantiæ gloriam anteponeret: & in Cluentiana, *Qui fidem suam ad perniciem innocentis pecunia commutarunt*: id est, qui fidem suam pecunia vendiderunt. quod Græci dicunt ἀνταλλάξασθαι, vel ἁπλοῦς ἀλλάξασθαι. Ex his, quid sit apud M. Tullium *permutare pecuniam, & pecunia permutatio*, intelligere licet. qua de re tamen dicemus alio loco.

DVM MIHI FIAS RECANTATIS AMICAE] id est, usque eò dum & ego stilo verso, iisque maledictis, quæ in te conieci, oblitteratis, actuis laudibus scriptis, tecum in gratiam redeam, & tu placata me tua à me alienatione exanimatum, recrees, & in spem erigas meliorem.

ANIMVM QVE REDDAS.] sic loquitur Terent. And. reddidisti animum.

AD TYNDARIDEM.

Ode 17.

Inuitat eam in Lucretilem.

B **VELOX** amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus: & igneam
Defendit æstatem capellis
Usque meis, pluuiosque ventos.

Impune tutum per nemus arbutos
Querunt latentes, & thyma deuia
Olentis uxores mariti:
Nec virideis metuunt colubras,
Nec Martialeis hædilia lupos,
Vt cumque dulci Tyndari fistula
Valles, & Vstica cubantis
Læuia personuere saxa.

Dij me tuentur: Diis pietas mea,
Et Musa cordi est. hinc tibi copia
Manabit ad plenum benigno

C Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle, canicula
Vitabis æstus: & fide Teia
Dices laboranteis in vno
Penelopen, vitreámque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbij
Duces sub umbra: nec Semelæius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prælia: nec metues proteruum
Suspecta Cyrum, ne malè dispari
Incontinenteis iniiciat manus,
Et scindat hærentem coronam
Crimibus, immeritamque vestem.

VELOX AMOENVM] id est, Faunus sæpe ex monte Lycæo in Lucretilem (qui mons est in Sabinis) demigrat. vide quæ annotauimus de verbo mutandi, ad Oden superiorem. Sed non est omittere ad Priscianum lib. 18. hunc locum ita explicare, Lucretilem mutat Lycæo, id est, Lycæum mutat Lucretili. de Fauno autem, vide quæ suprâ ad Oden 4. annotaui.

DEFENDIT ÆSTATEM] id est, propulsat æstatem à capellis. sic Virg. Melibæo: *Solstitium pecori defendite*. Plautus Rudente: *ut illas serues vim defendas, dum ego herum adduco menum*. M. Tull. in Catone maiore: *Et nimios solis defendit ardores*. Idem pro Roscio Amer. *iniuriam nouo scelere constatam putant oportere defendi*. Idem offic. 3. *etenim si is, qui non defendit iniuriam, neque propulsat à suis cum potest, iniuste facit, &c.* Cæsar lib. 1. *de bello Gall. Et quod non bellum intulerit, sed defenderit.* & Horat. Saty. 3. lib. 1. *Et toga, qua defendere frigus, Quamuis crassa, queat.*

PLUUIOSQVE VENTOS] ventos, qui pluuiam pariunt. epist. de arte poet. *ant pluuius describitur arcus.*

IMPUNE TUTVM, &c.] quidam libri veteres habent, *Impune totum per nemus, &c.*

DEUIÆ] quæ sæpe à recta via, seu regione deerrant. paullo aliter dixit *deuium scortum* Od. XI. lib. 2.

OLENTIS VXORES] hirci uxores, videlicet capellæ. ἀκυρῶν, ut Saty. 3. lib. 2. *Bellua cognatos eliserit.* & Virg. Melib. *Vir gregis ipse caper.* & Georg. 3. *Quem legere ducet, & pecori dixere maritum.*

COLUBRAS] sic habent cod. 2. Vatic. & Fæhr. neque verò refert vtrum legamus, *colubros an colubras*. vtrumque enim vsu receptum est. Nonius.

NEC MARTIALEIS HÆDILIA LVPVS] nec hædorum septa, id est, greges metuunt lupos. hædilia autem pes est Ionicus pro choriambus, qui pedes tempore sunt inter se pares. sic Hom. ὀδυσσ. δ. *Εὐς ἐγὼ ἀδελνεῖνα πολὺν βίοντι συναγαίρον ΗΧ' ἰάμην.* & Cat. ad Cinnam: *Consule Pompeio primum duo Cinna sedebant Mæchilia: facto consule nunc iterum, &c.* vbi anapestus pro spondæo positus est. ductum est autem mæchile à mæcho, ut hædile ab hædo. Et puto, ὀδὴ πᾶρρηρον, duobus mæchilibus significari à Catullo domum Luculli, cuius vxorē Clodiam, Clodij sororem, Clodius ipse adulterasse dictus est, ut scribit Plut. in Cæsare, & domū Lepidi, quem dolore periisse, vxoris adulterio ex quadam epist. cognito, Pompeio primum consule, scribit Plutarchus in Pompeio. sed Auratus & apud Catullum, non mæchilia, sed mæchidia legendum putat: & hic hædilei. hædulos autem idem vult valere quod hædulos. ego hædulia, malim legi, ut per hædulia intelligamus hædilia. Et verò liquidò confirmare possum, in libris veteribus ferè omnibus scriptum esse hædilia.

VTCVMQVE] id est, quodcumque seu vbi-cumque. Nam, ut, quidem apud bonos scriptores valet interdum, vbi, qua parte, quo tempore, cum, simulatque. Catull. ad Fur. & Aurel. *Littus ut longè resonante Eoa Tunditur vnda.* Idem ad Coloniam: *Verum totius vi lacus, pui lacq, paludis, Liuidissi-*